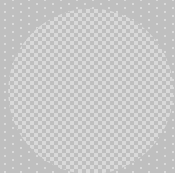

Områdesamarbeid og brakkleggingsområder i havbruk

15. SEPTEMBER 2019

Kine Mari Karlsen, Roy Robertsen, Tonje Osmundsen
og Bjørn Hersoug

Oppdretter Odd Strøm mener den ekstreme algesituasjonen i Nordland og Troms viser behovet for en total beredskapsordning for algeoppblomstring. – Jeg er sikker på at det

finnes ny teknologi som kan brukes i en slik overvåkning. En samordnet beredskapsplan vil gjøre at man kan sette inn effektive tiltak når oppblomstringen først skjer, sier Strøm. Side 4–6

DØD LAKS: Kasse på kasse med døde laks heises opp på kai på landbasen til Northern Lights Salmon i Balteskard i Ser-Troms, etter at dødelige alger har tatt livet av flere hundre tusen laks. FOTO: NORTHERN L

- Algeinvasjon med laksedød er en «vi

Den tragiske situasjonen i Nordland og Troms med alger og laksedød er en «villet» katastrofe der forvaltningen og oppdrettsnæringen ikke har gjort nødvendige grep for å forebygge. Det mener tidligere regiondirektør i Fiskeridirektoratet.

HAVBRUK

Agnar Berg
Bodo

Alf Albrigtsen er nå pensjonist. Hans ferietid i direktoratet strekker fra 1971 til 2009. I perioden 1975 til 1998 var fiskerisjef i Trøndelag. Fra 2000 til 2009 var han regiondirektør i Trøndelag.

– Hvis Astafjordbassengene og Ofotfjorden hadde vært i Trøndelag, ville det vært mye mindre oppdrett der enn tilfallet er i nord. Ideelt sett skulle det ikke ha vært oppdrett i hele tatt i

Mye laks gjør at det også produseres enorme mengder næringssalter som igjen algene er «ute etter», sier han.

Næring og forvaltning
Albrigtsen sier at både forvaltningen, lakseoppdretterne og forsikringselskapene burde ha lært av historikken for dette området både når det gjelder sykdom og alger.

For 28 år siden var det en algeoppblomstring i dette området og sommeren 2008 herjet laksesykdommen ILA i Astafjordbassengene.

Det førte blant annet til at all laks i området måtte opp av sjøen, og lokalitetene ble brakklagt for det igjen ble tillatt å sette ut fisk. Albrigtsen ser at med den historikken som er for området

både når det gjelder alger og fiskehelse, så må både forvaltningen og lakseoppdretterne sette seg ned å lage en plan for tiltak.

Om det var i Trøndelag
Den tidligere regiondirektøren sier at han ikke er i tvil om hva som ville ha gjort i en tilsvarende situasjon i Trøndelag. – I Trøndelag er mye gjort for å forebygge situasjoner vi nå ser i nord fordi vi så hvor ille det var lenger sør med algeutbrudd på 80-tallet. Næringen og oppdretterne ble enig om å flytte lakse-

lokaltitetene ut fra fjorder og kystnære områder til mer eksponerte områder. Det gjorde blant annet at vi unngikk laksedød ved noen tilfeller med algeoppblomstring på 90-tallet, sier han. Albrigtsen sier at det optima-

le for de berørte områdene i nord er å tømme dem helt for oppdrettsvirksomhet, men i hvert fall at lakseproduksjonen reduseres kraftig.

Flytte ut
– Slik jeg ser det er det to saker oppdretterne og forvaltningen i de aktuelle områdene i nord må ta seg en prat om når situasjonen med algeinvasjonen er over. For det første utflytting til mer eksponerte og åpne områder. For det andre er det mange selskaper i område som gjør koordinerende forebyggende tiltak mot sykdom og alger vanskelig. Det bør gjøres noe med dette. Kanskje mer samdrift kan være et alternativ. Fylkeskommunen må også på banen fordi de har ansvaret for tildeling av lokaliteter, sier Albrigtsen.

Albrigtsen sier at han er skeptisk i utgangspunktet til rop om statsstøtte til dem som har lidd store økonomiske tap av algeoppblomstringen fordi den må ses på som nesten en villet katastrofe på grunn av historikk

Mye laks gjør at det også produseres enorme mengder næringssalter som igjen algene er «ute etter», sier han.

Næring og forvaltning

Albrigtsen sier at både forvaltningen, lakseoppdretterne og forsikringselskapene burde ha lært av historikken for dette området både når det gjelder sykdom og alger.

For 28 år siden var det en algeoppblomstring i dette området og sommeren 2008 herjet laksesykdommen ILA i Astafjordbassengene.

“ Ideelt sett skulle det ikke ha vært oppdrett i hele tatt i slike fjordsystemer

Alf Albrigtsen, tidligere regiondirektør i Fiskeridirektoratet

Det førte blant annet til at all laks i området måtte opp av sjøen, og lokalitetene ble brakklagt før det igjen ble tillatt å sette ut fisk.

Albrigtsen ser at med den historikken som er for området

Vil ikke kommentere

– Det er nærmest en unnselig og enklest om har hatt for store biomasse i fjordsystemene og at en ikke har hatt gode beredskap og varingsystemer på plass, sier han. Administrerende direktør Robert Eriksson i Sjømatbedriften har mylig uttalt at det er naturlig at staten gir økonomisk

både når det gjelder alger og fiskehelse, så må både forvaltningen og lakseoppdretterne sette seg ned å lage en plan for tiltak.

Om det var i Trøndelag

Den tidligere regiondirektøren sier at han ikke er i tvil om hva om hva en ville ha gjort i en tilsvarende situasjon i Trøndelag.

– I Trøndelag er mye gjort for å forebygge situasjoner vi nå ser i nord fordi vi så hvor ille det var lenger sør med algeutbrudd på 80-tallet. Næringen og oppdretterne ble enig om å flytte lakse-

lokalitetene ut fra fjorder og kystnære områder til mer eksponerte områder. Det gjorde blant annet at vi unngikk laksedød ved noen tilfeller med algeoppblomstring på 90-tallet, sier han. Albrigtsen sier at det optima-

le for de berørte områdene i nord er å tømme dem helt for oppdrettsvirksomhet, men i hvert fall at lakseproduksjonen reduseres kraftig.

Flytte ut

– Slik jeg ser det er det to saker oppdretterne og forvaltningen i de aktuelle områdene i nord må ta seg en prat om når situasjonen med algeinvasjonen er over. For det første utflytting til mer eksponerte og åpne områder. For det andre er det mange selskaper i område som gjør koordinerende forebyggende tiltak mot sykdom og alger vanskelig. Det bør gjøres noe med dette. Kanskje mer samdrift kan være et alternativ. Fylkeskommunen må også på banen fordi de har ansvaret for tildeling av lokaliteter, sier Albrigtsen.

Albrigtsen sier at han er skeptisk i utgangspunktet til rop om statsstøtte til dem som har lidd store økonomiske tap av algeoppblomstringen fordi den må ses på som nesten en villet katastrofe på grunn av historikk

Minst 300 oppdrettsmedarbeidere kan bli permittert

SLAKTERI: Det er særlig slakteriansatte som blir rammet av permittinger i kjøkkaret av algeden i Nordland og Troms. **AVBILDNING: BENT-ARE JENSEN**

Cermaq har sendt ut permitteringsvarsel for fem uker til 56 ansatte på slakteriet i Steigen. Nordlaks vurderer å permittere 100. I tillegg kommer permittinger ved andre bedrifter.

HAVBRUK

en artikkel fra IntraFish.no
Bent-Are Jensen
Bilde
Algekatastrofen i nordre Nordland og Ser-Troms bør seg. Tirsdag ettermiddag sendte Cermaq ut permitteringsvarsel til nesten alle sine ansatte på nye slakterier på Storøya i Steigen. Dette er forskuddsregulert, men vi ser ingen annen utvei, sier kom-

munikasjonsdirektør Lise Bergan i Cermaq til IntraFish. – Kan de ansatte bli permittert for en lengre periode enn fem uker? – Permittingene gjelder i fem uker, sier Bergan på mobil forban høster inn på et møte. 100 kan bli permittert Nordlaks på Stokmarknes i Hadsel kommune i Vesterålen taler på knaggen. – Nesten vil jeg si at denne situasjonen ikke er uventet. Vi gjør for åttåt løpende vurderinger av både risiko for fisken vår og eventuelle nye tiltak. Dermed er det allerede tidlig å konkludere om hvilke konsekvenser dette får, og særlig på lengre sikt. Vi vet ikke, sier kommunikasjonschef Lars Fredrik Martinussen i Nordlaks til IntraFish. Siden konsesjonen har mistet nye fisk i Aetafjorden i Troms, har det fradagsstoppet slaktning av egen fisk i innvandrings- og neste kilo. – Vi har så langt hatt slaktning for andre selskaper, men vi er også usikre på om vi klarer å fylle alle dagene i denne perioden. Dette kan altså føre til permittinger for om lag 100 ansatte i slakteriet, sier Martinussen. – Veidig uheldig Produksjonschef Sigurd Jacobsen i Nordlaks Produkter poengterer at «dette er en veldig uheldig situasjon» for de ansatte i slakteriet. – De har utvist en enorm fleksibilitet og stå på tå for å slakte ut fisk for andre oppdrettere

de siste ukene. Blant annet på solvra 17. mai ble de ansatte som var involvert i dette varslene. Det var imponerende å se, men det er talt å jobbe knallhardt i en periode og så rulle ut å stå i uten arbeid i neste periode. Vi jobber hardt nå for å finne løsninger, sier produksjonsjefen i Nordlaks Produkter. Nå sier de at 90 prosent av den fisken er død. Da har vi bare jobb for en liten måned Sektorsjef Oleksa Johansen, daglig leder i IntraFish, sier at 90 prosent av den fisken er død. De har videre jobb for en liten måned, sier Johansen til IntraFish. Det finnes flere store og små slakterier i det rammede området. Nordlaks og Cermaq er størst. Man i tillegg kommer Ellingsen Seafoods slakteri på øya Skrova ved Svolvær i Lofoten, Redvill

Bent-Are Jensen

Marine Produkter i Ibestad kommune i Troms, og slakteriene i Aetafjord og det til Solvåra i Troms. Brevilv Marine Produkter er eid av lakseprodusentene Northern Lights Salmon og Serroll. Desuden de ikke får tak i ny fisk, må nærmere 30 permittere fram til sommeren neste år. Northern Lights Salmon og Serroll i tillegg hadde sett ut to millioner laks som slakteriet skulle jobbe med i åtte måneder fra juni til ut i mars. – Nå sier de at 90 prosent av den fisken er død. De har videre jobb for en liten måned, sier Johansen til IntraFish. Det finnes flere store og små slakterier i det rammede området. Nordlaks og Cermaq er størst. Man i tillegg kommer Ellingsen Seafoods slakteri på øya Skrova ved Svolvær i Lofoten, Redvill

Oppdretterne får bare smuler igjen på lakseforsikringen

Gratunglaks får kun seks millioner kroner tilbake på forsikringen etter at dødsalgen tok livet av laksen i 150 millioner kroner. Bolepet på seks millioner kroner tilsvarende bare fire prosent av selveverdien Gratunglaks vil fått når laksen ble slaktet. Det er en enormt store egenandeler på forsikringen og store tap. Samtlige oppdrettere har formidable tap i forhold til forsikringen, sier Gratunglaks-direktør Tore Lundberg til avisen. Årsaken til gjensvar er at oppdretterne ikke forsikrer den vesle selveverdien av laksen, men i stedet

– Det er enormt store egenandeler på forsikringen og store tap. Samtlige oppdrettere har formidable tap i forhold til forsikringen, sier Gratunglaks-direktør Tore Lundberg til avisen. Årsaken til gjensvar er at oppdretterne ikke forsikrer den vesle selveverdien av laksen, men i stedet vil sammenlagt si rundt 40.000 tonn rund vekt (WFE). Han regner en gjennomsnittlig selveverdi på 64–55 kroner per kilo. Med dette som basis for beregningene, ender summen på mellom 2 og 2,5 millioner kroner i tapet verdi/tapt selginntekt. Han har ikke regnet på indirekte tap, som kommer i tillegg. Mange oppdrettere har slaktet tidligere enn planlagt av frykt for algen, det vil si på lavere nivå enn forventet på 4 kilo i stedet for 5 eller 5,5.

Tore Lundberg

Enormt verditap for oppdrettsnæringa

– Det blir litt sjablongmessig, men det direkte miljørisiko (forfall) av algekatastrofen, blir nærmere 2,5 milliarder kroner, sier senioranalytiker Kjetil Giskeødegård i regjeringens Nordnorsk Markeds til IntraFish. Algen har hittil tatt livet av rundt 13.200 tonn laks. Ifølge Fiskeridirektoratets estimater. Giskeødegård har tatt utgangspunkt i etall fiskeriselskaper, som er rundt dette millioner. Det er fisk som aldri vil bli solgt i markedet. Han regner planlagt snittvekst ved slaktning til rundt fem kilo. Det

– Det er enormt store egenandeler på forsikringen og store tap. Samtlige oppdrettere har formidable tap i forhold til forsikringen, sier Gratunglaks-direktør Tore Lundberg til avisen. Årsaken til gjensvar er at oppdretterne ikke forsikrer den vesle selveverdien av laksen, men i stedet vil sammenlagt si rundt 40.000 tonn rund vekt (WFE). Han regner en gjennomsnittlig selveverdi på 64–55 kroner per kilo. Med dette som basis for beregningene, ender summen på mellom 2 og 2,5 millioner kroner i tapet verdi/tapt selginntekt. Han har ikke regnet på indirekte tap, som kommer i tillegg. Mange oppdrettere har slaktet tidligere enn planlagt av frykt for algen, det vil si på lavere nivå enn forventet på 4 kilo i stedet for 5 eller 5,5.

Tapet tilsvarende gir tapte inntekter. Han påpeker videre de negative ringvirkninger av katastrofen i små lokalmarkeder, der oppdrettsvirksomheten gjerne er hjemmestedsbedriften. Katastrofen rammer ikke bare de ansatte som blir permittert, men også tilknyttede virksomheter i mange lodd, som lavere omsetning på lokalbutikken og færre overnattinger på det lokale hotell eller andre overnattingssteder. Redusert aktivitet vil lavere både lokale konsum og stor Giskeødegård.

Les mer på IntraFish.no

STEIGEN: Cermaq slakter på Storøya i Steigen kommune i Nordland. **FOTO: BENT-ARE JENSEN**

FAKTA Algeoppblomstringen

- For knapt tre år siden ble det påpekt at en svangler døde laks ved et oppdrettsanlegg i nordre Nordland.
- Analyser noen dager senere viste at dødsårsaken var alger.
- Det var begynnelsen på algeoppblomstringen i Nordland og Troms.
- Oppdrettslaks som rammes blir kvart av algen.
- Bare to oppdrettere har mistet mellom 13.000 og 14.000 tonn laks.

Geir Ove Ytmark

Ytmark til IntraFish. – Hvis kronen skal den klan de fleste der mangler smelt. – Smelt er en utfordring, men noen har tilgang og ønsker utsett annet mulig. Derfor har vi behov for en slik avgjørelse hos myndighetene, for eksempel om vi kan bruke ledige lokaliteter. – Er det fare for flere permitteringer som mangler smelt? – Vi har ennå ikke overraskelse, men noen har allerede permittert og andre vurderer situasjonen fortløpende. Algeoppblomstringen er fortsatt uventet. Noen bedrifter har jo mistet hele befolkningen sin i øya. – Hvis du da konsekvensene av algeoppblomstringen blir? – Fra mer enn til fire og et system for bedre algeovervåking. Vi trenger bedre dikapaliskaliteter, og vi ønsker å diskutere beredskapsplaner, sier Ytmark. bari.jens@intrafish.no TF 9525350

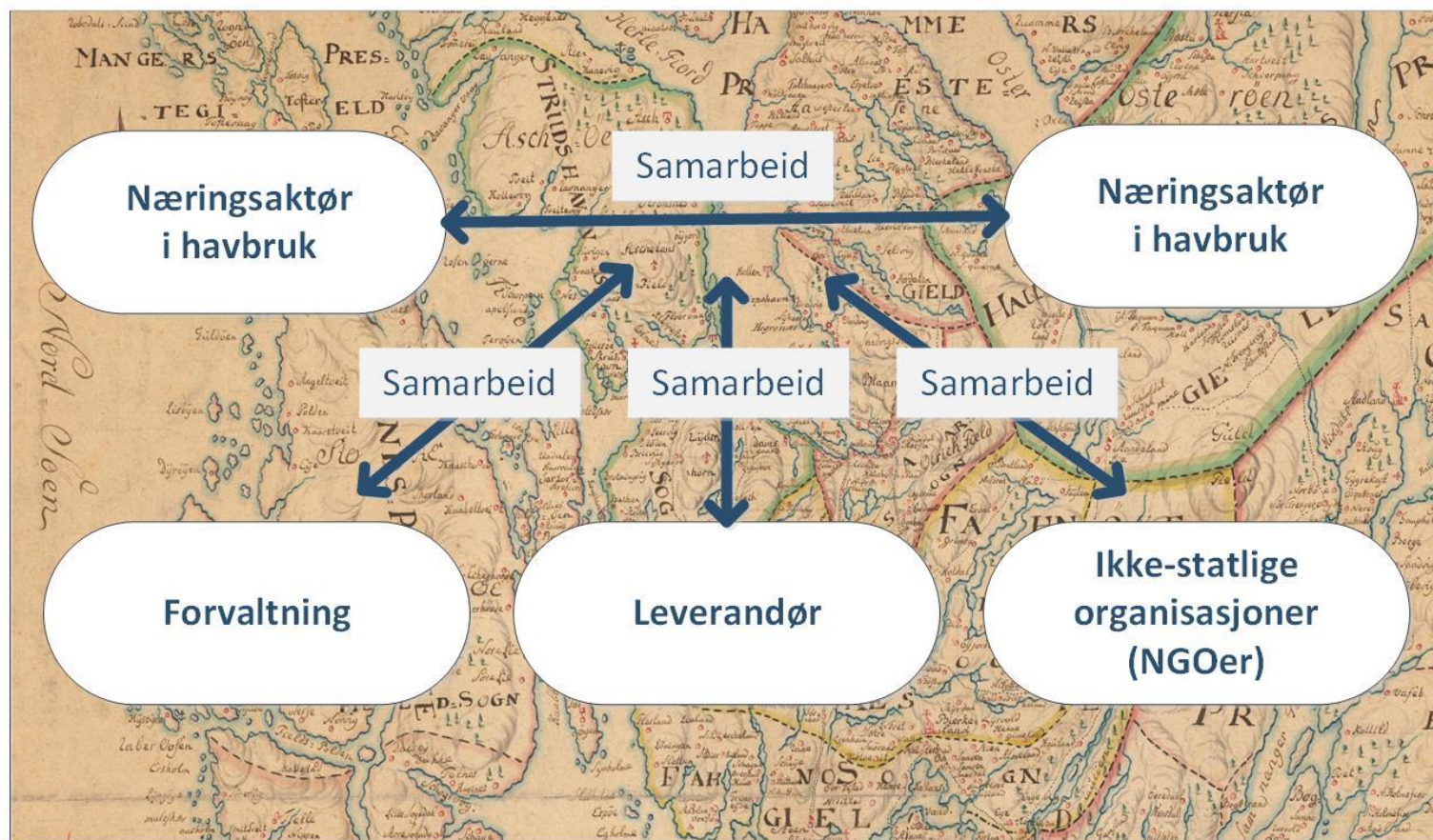

3 hovedaktiviteter

1. Kartlegge ulike områdesamarbeid både de som er lovpålagte og frivillige:
 - identifisere utfordringer med ulike type områdesamarbeid
 - Identifiserer potensialet med et slikt samarbeid
2. Studerer i hvilken grad områdesamarbeidet kan brukes som et produksjonsoptimaliserende tiltak:
 - Kan kostnadene med et områdesamarbeid svare til en forbedret produksjon?
3. Anbefalinger til forbedring/justering av hvordan ulike type områdesamarbeid bør organiseres, struktureres og reguleres

Definisjon områdesamarbeid

Innenfor et geografisk område:

Kilde: Kartverket (S. Thodal) og Nofima

Innledende kartlegging

Innledende kartlegging for å identifisere lovpålagte og frivillig områdesamarbeid – våren 2018:

Gjennomføre
Google-søk

Identifisere krav i
regelverket

Gjennomføre
innledende
spørre-
undersøkelse

Frivillige og lovpålagte områdesamarbeid

Drift

Brakklegging §
Sonesamarbeid §

Fiskehelse, lakselus og sykdom §
Utfisking av rømt oppdrettsfisk §
Villaks
Samdrift og samlokalisering
Transport og service
Smolt
Stamfisk
Slakting
Innkjøp, leie/eie utstyr
Kompetanseutveking/rådgiving

Beredskap

Algeoppblomstring
Rømt oppdrettsfisk
Fiskevelferd
Utbrudd av smittsom sykdom
Akutt forurensing
Brann
Samdrift - beredskapsplan §

Arealforvaltning

Interkommunal kystsoneplan
Marine grunnkart

Strategiarbeid

Regional planstrategi §
Strategiarbeid næringsutvikling
Havbruksstrategi

Spørreundersøkelse

- Utformet spørreskjema – Spørreskjemaet – 2 deler, samt 4 spørsmål om bakgrunn og geografi
- Testet det på personer i næringen
- Norstat gjennomførte spørreundersøkelsen per telefon og web
- Antall informanter 37 oppdrettere

Spørreundersøkelse om samarbeid mellom oppdrettsaktører og forvaltning

Introduksjon:

Vi gjennomfører for tiden en spørreundersøkelse blant alle oppdrettsbedrifter i hele Norge. Undersøkelsen handler om samarbeid mellom oppdrettsaktører som driver matfiskproduksjon i samme geografiske området, for eksempel koordinert brakklegging, utsett av fisk og avlusning i en sone. Spørreundersøkelsen er en del av prosjektet «[Havbruksforvaltning mot 2030](#)» som er finansiert av FHF (Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering) Undersøkelsen er utarbeidet av Nofima og NTNU Samsfunnsforskning, og intervjuene gjennomføres av selskapet [Norstat](#). Svarene anonymiseres og vil ikke kunne føres tilbake til den enkelte deltaker.

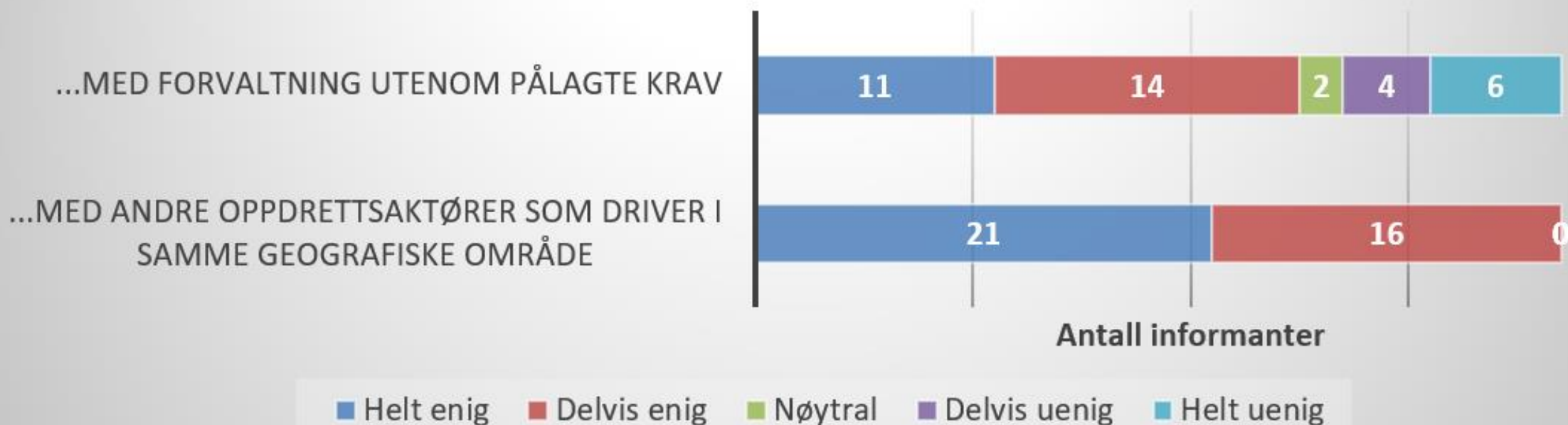
Del 1 - Dagens situasjon i forhold til samarbeid mellom andre oppdrettere som driver i samme geografiske område

(Kommentar til [Norstat](#): Det er viktig at informantene svarer i forhold til sin region, der de har aktiviteter)

- 1) "Min bedrift samarbeider om drift og beredskap med andre oppdrettsaktører som driver i samme geografiske område."
 - a) 1-5 (1=Helt enig, delvis enig, nøytral, delvis uenig, 5=helt uenig)
 - b) Vet ikke/ikke relevant
- 2) "Min bedrift samarbeider om drift og beredskap med forvaltning utenom pålagte krav."

Drift og beredskap

Min bedrift samarbeider om drift og beredskap...

Samarbeid mellom store og små oppdrettsaktører

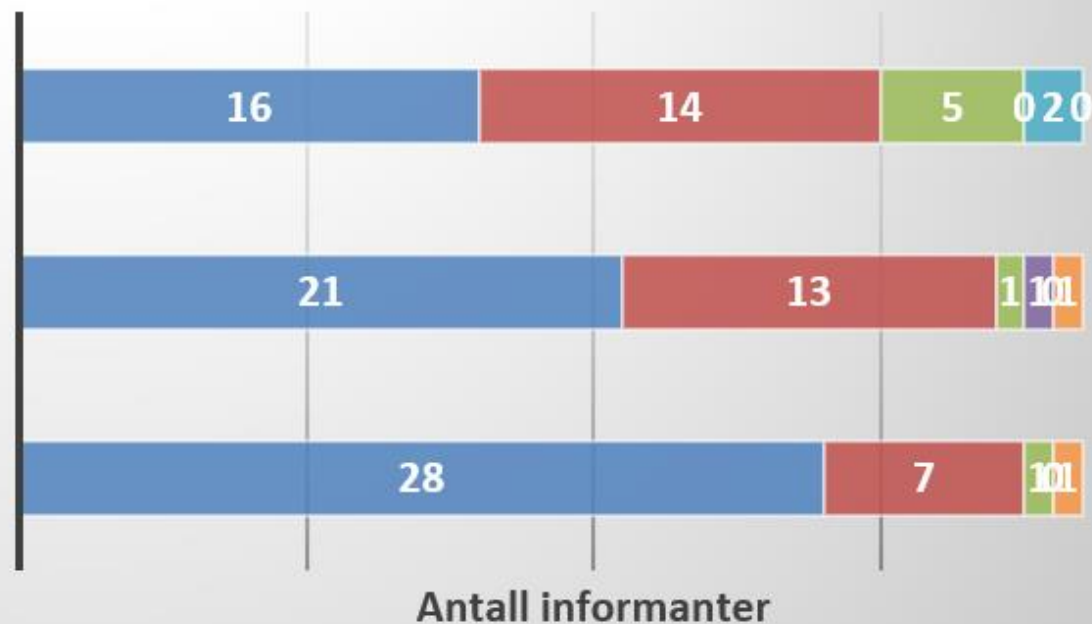
Gevinster og risikohåndtering ved samarbeid

Min bedrift samarbeider om drift og beredskap...

...FOR Å FÅ EN MER ØKONOMISK EFFEKTIV DRIFT FOR SELSKAPENE

...FOR Å REDUSERE MILJØBELASTNING

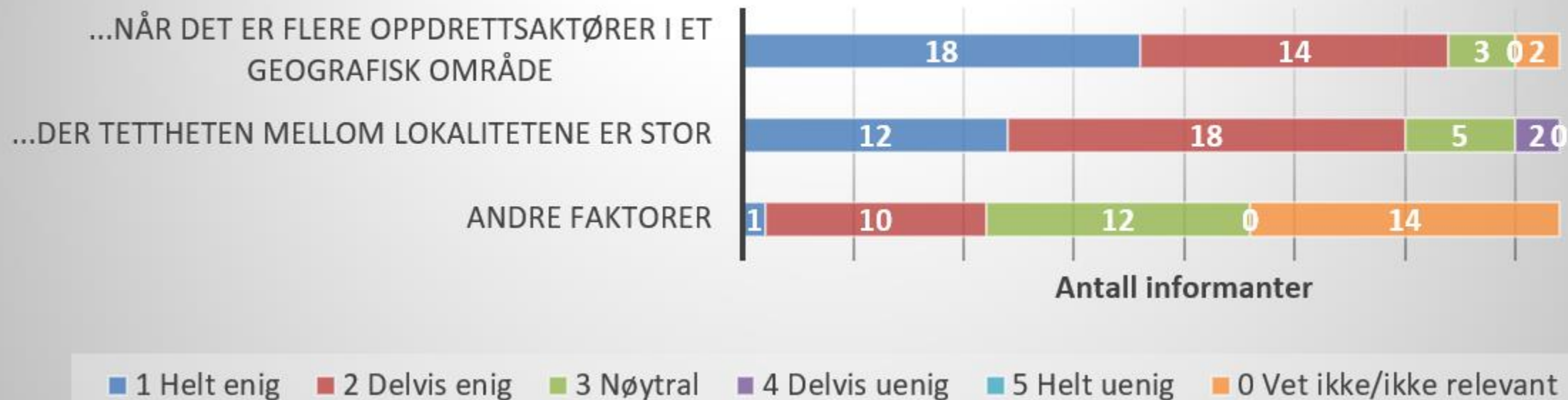
...FOR Å REDUSERE RISIKO FOR SPREDNING AV SYKDOMMER ELLER PARASITTER

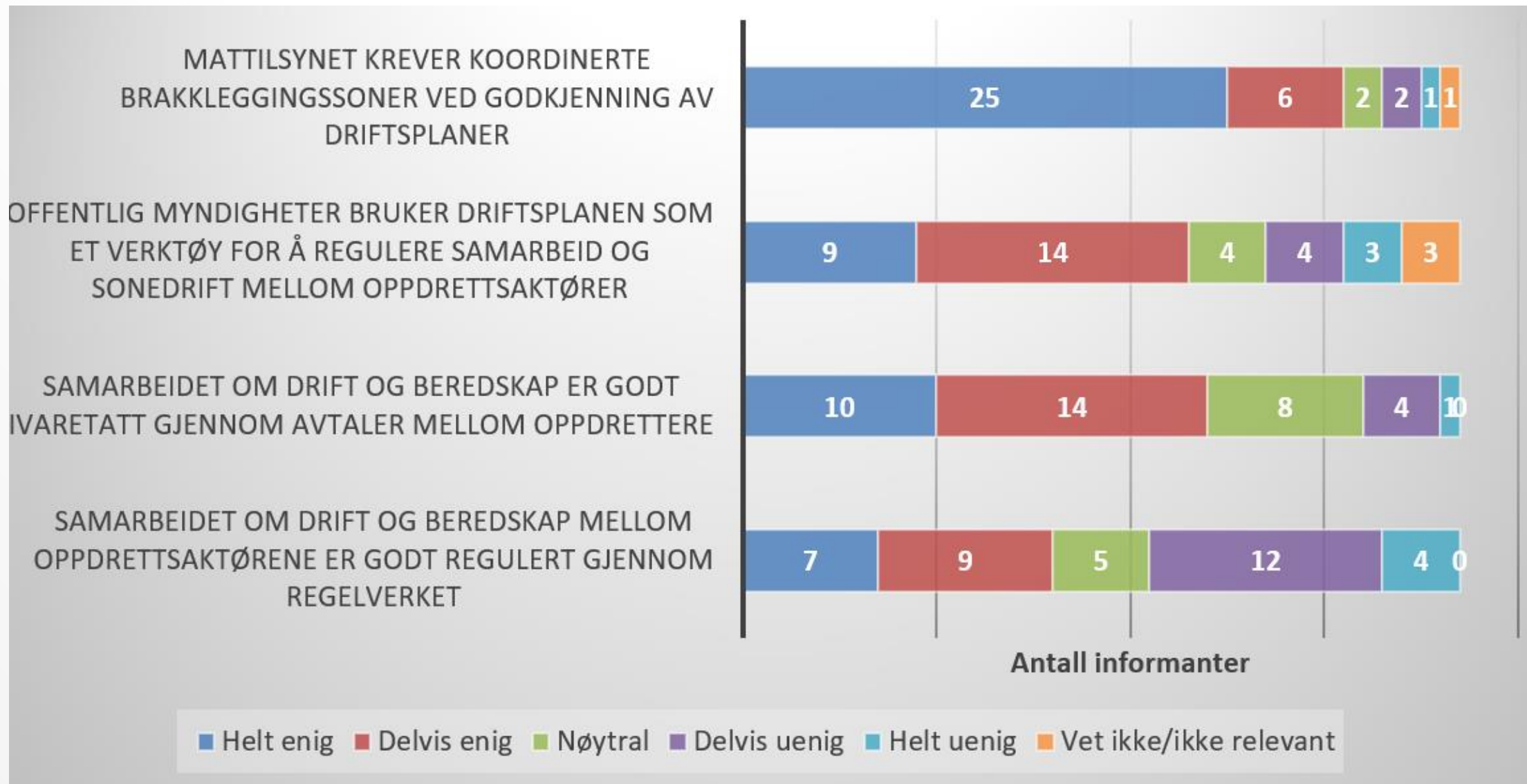
■ Helt enig ■ Delvis enig ■ Nøytral ■ Delvis uenig ■ Helt uenig ■ Vet ikke/ikke relevant

Konflikter og konkurranse

Konflikter oppstår oftere...

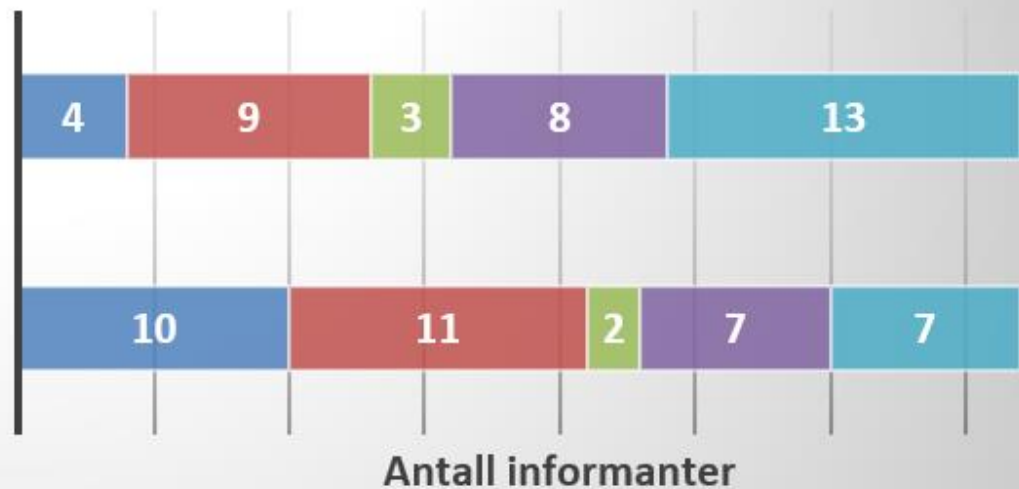
Driftsplan og avtaler mellom oppdrettere

Fremtidig områdesamarbeid

FORVALTNINGEN BØR HA ANSVARET FOR SAMARBEID OM DRIFT OG BEREDSKAP I HAVBRUK

SAMARBEID OM DRIFT OG BEREDSKAP MELLOM OPPDRETTERE I SAMME GEOGRAFISKE OMRÅDE BØR VÆRE FRIVILLIG

■ 1 Helt enig ■ 2 Delvis enig ■ 3 Nøytral ■ 4 Delvis uenig ■ 5 Helt uenig

Brakkleggingsområder

Datamateriale mottatt fra Mattilsynet

Fylke	Antall brakkleggingsområder	Antall lokaliteter i brakkleggingsområder per fylke	Min. antall lokaliteter per brakkleggingsområde	Maks. antall lokaliteter per brakkleggingsområde
Troms	55	125	1	7
Nordland	46	130	1	9
Finnmark	17	54	1	9
Trøndelag	17	149	1	22
Hordaland	14	173	1	18
Møre og Romsdal	10	66	1	21
Sogn og Fjordane	6	64	1	5
Rogaland	2	26	1	12
Vest-Agder	2	3	1	2
Sum	169 brakkleggingsområder	790 lokaliteter		

Eksempel 1: Brakkleggingsområde

Eksempel 2: Brakkleggingsområde

Oppsummering

- Områdesamarbeidet kan være frivillige eller lovpålagte, men faller også inn under overskriften «*frivillig tvang*»
- Mattilsynet krever i økende grad koordinering og brakklegging av lokaliteter i samme geografisk område for å få godkjent driftsplanen, noen oppdrettere oppfatter dette som `frivillig tvang`
- Alle oppdrettere innser at samarbeid innen en rekke felter er helt nødvendig
- Uenigheten kan gå på hvem som skal ta initiativet og ansvaret, altså hvilke spilleregler som skal gjelde for samarbeidet
- Selv om man inngår i et forpliktende samarbeid så kan det virke som det er noe uklart hvordan samarbeidet vil stå seg når man møter utfordringer
- Algeoppblomstring reiser nye problemstillinger, dette vil det jobbes med videre i prosjektet

Frem mot 2030

- Hvordan samarbeidsløsninger på ulike problemer og utfordringer vil kunne utvikle seg fram mot 2030, vil vi ta opp i en egen rapport.
- Her er det tilstrekkelig å peke på at løsningene vil avhenge mye av:
 - hvordan *konsentrasjonen* i næringen utvikler seg
 - hvordan *teknologien* utvikler seg
 - hvordan *administrasjonen* av næringen utvikler seg